

Att lösa en kris utan uppoffring?

En poststrukturalistisk analys av den svenska klimatpolitiska
diskursen efter Parisavtalet

Abstract

Denna uppsats syftar till att undersöka den politiska representationen av klimatfrågan samt de politiska förslag som erbjuds av de svenska riksdagspartierna efter Parisavtalet som trädde i kraft 2016. Studien genomförs genom en diskursanalys utifrån ett poststrukturalistiskt perspektiv och materialet som undersöks är den information som finns tillgänglig på partiernas hemsidor. Det teoretiska perspektivet operationaliseras genom en idealtypsanalys som utgår ifrån tre klassiska politiska förhållningssätt: *status quo*, *reformism* och *revolutionär*. Metod- och teorivalet innebär att fokus läggs på vad som exkluderas i de rådande diskurserna liksom vilka motsättningar som finns inom och mellan dem. Studien visar att samtliga politiska partier använder en alarmistisk diskurs i beskrivningen av klimatkrisen samtidigt som majoriteten av de politiska förslagen faller inom idealtypen status quo. Utifrån ett poststrukturalistiskt perspektiv bidrar denna politiska representation av klimatkrisen till att alternativa perspektiv och förslag exkluderas till förmån för tillväxtorienterade, teknologiska- och marknadsorienterade lösningar.

Nyckelord: Klimat, klimatpolitik, poststrukturalism, diskursanalys

Antal ord: 9 986

Innehållsförteckning

1	Inledning	2
1.1	Problemformulering, syfte och frågeställning.....	3
2	Bakgrund	4
3	Tidigare forskning	6
3.1	Olika perspektiv på klimatkrisen.....	6
3.2	Klimatfrågan - en demokratisk lösning?	8
3.3	Diskursens betydelse	9
4	Teori, metod och material	12
4.1	Teori	12
4.2	Metod	13
4.3	Relationen mellan metod och teori.....	14
4.4	Operationalisering	14
4.5	Material	16
4.6	Självreflektion	16
5	Analys	19
5.1	Första läsningen.....	19
5.1.1	Status quo - lösningen finns inom systemet	19
5.1.2	Reformism - orsak men inte nödvändigtvis lösning.....	23
5.1.3	Revolutionär - en frånvarande diskurs i den svenska klimatpolitiken	26
5.1.4	Sammanfattning första läsningen	28
5.2	Andra läsningen.....	29
5.2.1	Vad tas för givet?	29
5.2.2	Vad finns det för motsättningar?.....	30
5.2.3	Makt och exkludering.....	31
6	Slutdiskussion	33
7	Litteraturlista	35

1 Inledning

De senaste åren har klimatförändringarna fått en ny typ av erkännande vilket har lett till intensiva diskussioner såväl globalt som i Sverige. Den enorma påverkan mänskligheten har haft på ekosystem och atmosfären sedan industrialiseringen har gett upphov till att planeten nu befinner sig i den nya eran *antropocenen* vilket innebär att mänsklig aktivitet har blivit den avgörande orsaken till klimatförändringarna. Detta har resulterat i att klimatet inte längre kan förstås utifrån dess tidigare stabila och mer förutsägbara tillstånd (Rockström 2009, s. 472).

Ett tydligt tecken på hur klimatfrågan börjat tas på större allvar är hur språkbruket förändras. Medierapporteringen har gått från att tala om klimatförändringar till att börja använda mer alarmistiska ord som klimatkris, klimatkollaps och global upphettning. Detta visar på hur klimatfrågan börjat betraktas som en global katastrof för mänskligheten (Nilsson 2019). Flera länder, städer och även EU-kommissionen har dessutom utlyst klimatnödläge för att signalera att klimatförändringarna innebär att vi befinner oss i en krissituation (Thomsen 2019, Ritzén 2019).

Enligt FN:s klimatpanel IPCC, som sammanställer forskning om klimatförändringar, krävs snabba och omfattande förändringar i alla delar av samhället för att bromsa den globala uppvärmningen. Som svar på detta skrev 194 av världens länder 2016 under Parisavtalet som är det första rättsligt bindande klimatavtalet som innehåller gemensamma åtaganden för att hålla den globala uppvärmningen under 2 grader. Men trots denna samstämmighet bland forskare och politiker om klimatkrisens påtaglighet fortsätter utsläppen att öka. Enligt FN:s miljöorgan Unep räcker inte de nationella åtagandena på långa vägar för att nå Parisavtalet då de menar att länder måste femfaldiga sina planer för att hålla sina klimatlöften (Kihlberg 2019). Miljöforskare varnar för hur ekosystemet närmar sig oåterkalliga brytpunkter och att planeten med stor sannolikhet kommer nå 3 graders uppvärmning även fast länderna implementerar de åtagandena som krävs för att hålla Parisavtalet (Lenton 2019, s. 592).

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställning

Trots att Parisavtalet visade på hur både forskare och politiker stod enade om att klimatförändringarna kan innebära en global katastrof som därmed kräver politisk handling verkar det som att åtgärderna inte speglar problemets krisartade tillstånd. Därmed ställer vi oss frågan om de klimatpolitiska lösningarna som presenteras efter Parisavtalet är tillräckliga för att hantera klimatkrisen. Med utgångspunkt i ett poststrukturalistiskt perspektiv, som betonar språkets betydelse där makt och kunskap framhålls som ömsesidigt konstituerande, intresserar vi oss för att undersöka vilka ideologiska förhållningssätt som speglar den svenska klimatpolitiken. Vi ser därmed ett behov av att synliggöra och analysera vilka lösningar som representeras och exkluderas av de svenska riksdagspartierna. Genom att utgå från tre klassiska politiska förhållningssätt - status quo, reformism och revolutionär - ämnar vi att få en djupare förståelse för den klimatpolitiska diskursen i Sverige efter Parisavtalet. För att uppnå detta syfte utgår studien från frågeställningen:

- *Vilka föreställningar om lösningar på klimatkrisen representeras och exkluderas i den svenska klimatpolitiken efter Parisavtalet?*

2 Bakgrund

Jamison (2003) menar att det var först under 60-talet som miljöförstöringar började uppmärksammas och i och med en växande kritik mot konsumtionssamhället kom det att bli en politisk hjärtefråga. Nya forsknings- och juridiska organ uppkom då universitet upprättade miljöutbildningar och regeringar miljövårdsmyndigheter. Att FN 1972 höll sin första miljökonferens visar på hur frågan även fick en given plats på den internationella politiska dagordningen (Jamison 2003, s. 17).

Jamison talar om hur den ekologiska medvetenheten integrerats på alla plan i samhället i och med klimatfrågans ökande erkännande. Medvetenheten har dock utvecklats tvetydigt då stora ambitioner framhålls av politiker samtidigt som åtgärderna är diffusa och osammanhängande. Den apokalyptiska tonen som präglade miljödebatten under 70-talet, menar Jamison, ersattes under 90-talet av den hållbara utvecklingens positiva retorik. Från att ha talat om "tillväxtbegränsningar" och "befolkningsbomber" började man använda mer uppmuntrande budskap som "miljöledning", "ekologisk modernisering" och "gröna produktioner". Miljöpolitiken kom att ingå som en del av den teknologiska och ekonomiska utvecklingen där såväl företag som regeringar började se miljöproblematiken som en ekonomisk möjlighet snarare än ett hot mot fortsatt utvidgning av det industriella samhället. Samtidigt går det att se motstånd och en växande kritik mot bland annat transnationella företag som allt mer anammar hållbar utveckling som en affärsidé (Jamison 2003, s. 18–19).

I och med att klimatfrågan uppmärksammats i större utsträckning har internationella institutioner som FN fått ökat inflytande och ansvar. 1992 undertecknades Kyotoprotokollet som kan ses som en av de första internationella åtgärderna för att ta itu med klimatförändringarna (Europeiska kommissionen 2003). I november 2016 trädde Parisavtalet i kraft vilket blev det första rättsligt bindande klimatavtalet där alla som skrivit under har åtaganden som ska implementeras. Detta innebär att länder ska utarbeta, meddela och upprätthålla nationella fastlagda bidrag som dessutom ska förnyas vart femte år. Enligt Parisavtalet ska den globala uppvärmningen hållas under 2 grader celsius sedan förindustriell tid men ansträngningar ska göras för att hålla ökningen under 1,5 grader (Regeringen 2017, s. 17).

Klimatfrågan har även fått allt mer uppmärksamhet och inflytande på den nationella politiska dagordningen. Enligt Regeringen ska Sverige vara ledande i det globala arbetet för att förverkliga Parisavtalets ambitioner. För att skapa förutsättningar för en långsiktig klimatpolitik förankrad över partigränser och riksdagsperioder valde regeringen därmed att ge Miljömålsberedningen i uppgift att föreslå ett klimatpolitiskt ramverk som Riksdagen röstade igenom 2017 (Regeringen 2017, s. 19). Det klimatpolitiska ramverket innehåller klimatmålet att Sverige ska sträva mot noll nettoutsläpp 2045 samt införskaffande av en klimatlag och ett oberoende klimatpolitiskt råd med uppgift att granska regeringens politik. Detta innebär att varje regering är skyldig att föra klimatpolitik som utgår från klimatmålen (Naturvårdsverket 2019). Enligt Regeringen är det klimatpolitiska ramverket den viktigaste klimatreformen i svensk historia eftersom det ger långsiktiga förutsättningar för samhället att hantera klimatkrisen och genomföra en omställning (Regeringen 2017, s. 19).

3 Tidigare forskning

3.1 Olika perspektiv på klimatkrisen

Clapp och Dauvergne (2005) menar att det finns fyra principiella perspektiv på klimatförändringar och benämner dessa som “free market environmentalism” (senare kallat marknadsliberaler), “institutionalism”, “bio-environmentalism” och “social greens”. Marknadsliberaler argumenterar för att ekonomisk tillväxt skapar högre inkomster vilket i sin tur leder till politisk finansiering och vilja att möta miljöutmaningarna. Enligt detta perspektiv är det bristen på ekonomisk tillväxt, fattigdom och dåliga policys som leder till miljöförstöring. Marknadsliberaler har ofta en optimistisk syn på framtiden då de framhåller vetenskapliga framsteg och möjligheten att vända om och reparera klimatförändringarna med teknologi, samarbete och anpassning (Clapp & Dauvergne 2005, s. 3–7).

Institutionalister liknar marknadsliberaler i deras syn på ekonomisk tillväxt, globalisering, handel, investeringar och teknologi men skiljer sig i synen på institutioners roll då de ser bristen på globalt samarbete som orsaken till miljöförstöring. Där marknadsliberaler argumenterar för frihandel och teknologisk utvecklingen framhåller detta perspektiv starkare globala institutioner och normer (Clapp & Dauvergne 2005, s. 3–7).

Bio-environmentalister betonar i kontrast till dessa perspektiv planetens begränsningar och ser överpopulation, suveränitet och tanken om oändlig ekonomisk tillväxt som orsaker till klimatförändringarna (Clapp & Dauvergne 2005, s. 9–11). Även Paterson (2013) talar om bio-environmentalism och framhåller ambitionen att frigöra alla planetens varelser eftersom människor är en del av ekosystemet. Perspektivet framhåller orimligheten med oändlig ekonomisk tillväxt i ett ändligt system och problematiserar vidare liberalismens teknikooptimism som man menar endast skjuter fram krisen. Bio-environmentalismen åberopar systemskifte för att lösa klimatkrisen och ett politiskt förslag som lyfts fram är att gå mot en global klimatautoritär regim genom att centralisera makt och införa planekonomi. Ett annat förslag är att inrätta småskaliga regimer som styrs planekonomiskt. Ett tredje förslag är att

radikalt decentralisera makten till anarkiska självhushållande samhällen som styrs platt och egalitärt. Man menar att dessa samhällen skulle ingå i nätverk utan att bli beroende av en högre nivå av materiell konsumtion (Paterson 2013, s. 273–277).

Social greens betonar att det inte går att skilja på klimatproblem från sociala problem och ser storskalig, global industrialism och kapitalism som orsaken till både klimatförändringar och ojämlikhet (Clapp & Dauvergne 2005, s. 12–14). Paterson (2013) instämmer genom att visa på hur kapitalistiska och patriarkala maktrelationer är exploaterande och förtryckande samtidigt som de orsakar miljöförstöring. Perspektivet bygger på en kritik mot diskursen om ”hållbar utveckling” som förutsätter fortsatt ekonomisk tillväxt vilket (re)producerar dagens ekonomiska och politiska system samtidigt som det upprätthåller globala maktrelationer. Diskursen om ”hållbar utveckling” uppmanar vidare till marknadsorienterade lösningar på klimatkrisen vilket resulterar i att resurser koncentreras och att ojämlikheter såväl ökar lokalt som globalt. Social greens framhåller decentralisering av makt och att resurser i större utsträckning bör ägas gemensamt. Genom att övergå från att värdera varor utifrån dess marknadsvärde, som syftar till att främja kapitalackumuleringen, till dess användningsvärde skapas förutsättningar att uppnå en jämnare resursfördelning samtidigt som klimatavtrycket minskar (Paterson 2013, s. 280–284).

Martinez & Alier et al. (2010) introducerar konceptet “sustainable de-growth” som ställs emot diskursen “hållbar utveckling” som dominerat i den klimatpolitiska diskussionen sedan slutet av 80-talet. Författarna menar att diskursen framhåller *mer* istället för *bättre* konsumtion, *privata* framför *offentliga* investeringar och *man-made* istället för *naturligt* kapital. De ser det som ett tecken på att nyliberala strömningar som uppmuntrar marknadskrafter, privatiseringar och ekonomisk tillväxt har låsts fast i vår mentalitet. Detta menar de har förstärkts av den ekonomiska globaliseringen som upprätthålls av institutioner som IMF, WTO och Världsbanken. Författarna framhåller att diskursen “hållbar utveckling” har varit oförmögen att skapa radikala beteendeförändringar på såväl individuell som kollektiv nivå vilket har orsakat okontrollerad konsumism, överdriven materialanvändning och fossilberoende. De-growth syftar således till att bryta detta genom en jämlik och demokratisk transition mot mindre produktion och konsumtion. Ett sådant samhälle bygger på kvalitet snarare än kvantitet, samarbete snarare är konkurrens och befrielse från ekonomism där social rättvisa är målet framför produktivitet och individualism. Författarna menar alltså att ekonomisk tillväxt bör ses som en del av problemet snarare än lösningen vilket gör att man ställer sig även kritisk mot den teknikoptimism där den moderna människan “end up becoming the instrument of his own instruments” (Martinez - Alier et al. 2010, s. 1741–1742).

Att de-growth inte fått genomslag förklarar författarna utifrån att såväl politiska ledare som privata aktörer tjänar på och saknar incitament för en sådan utveckling. Att diskursen "hållbar utveckling" å andra sidan har en stor politisk organisering med tydliga strategier och program tyder alltså på att det gynnar ekonomiska och politiska intressen (Ibid., s. 1746).

3.2 Klimatfrågan - en demokratisk lösning?

Trots att det finns en stor samstämmighet inom både vetenskapen och politiken om människans inverkan på klimatet minskar inte de globala utsläppen (Kihlberg 2019). Detta kan förstås som ett tecken på att de politiska förslagen inte lyckas möta de utmaningar som klimatförändringarna medför. Även fast vi ovan har identifierat en stor variation av förhållningssätt att både förstå klimatkrisen på och dess potentiella lösningar verkar det som att denna bredd av perspektiv saknas i den klimatpolitiska debatten.

En av de som forskat på detta område är Jamison som talar om hur klimatpolitiken präglas av konflikter som styrs av olika intressen kring målsättningar och praktiska åtgärder. Han framhåller hur strävan mot minskade utsläpp bör förstås utifrån nyliberala strömningar som betonar ekonomisk effektivitet och rationalisering. Detta menar han har kommit att bli den dominerande klimatpolitiska strategin som lägger stort ansvar på det privata näringslivet och marknadskrafter (Jamison 2003, s. 20). Anshelm och Hultman instämmer att det globalt dominerande politiska förhållningssättet till klimatfrågan hanterar klimatkrisen utifrån föreställningar om linjär modernisering med fokus på rationalitet, risk- och kostnadsberäkningar (Anshelm & Hultman 2015, s. 19).

Blühdorn är en annan forskare som argumenterar för att det finns en lösning i politiken när det kommer till klimatet. Han menar att denna lösning beror på att det har skett en normalisering av klimatkrisen i och med att rapporter och nyheter om klimatförändringar numera är en del av det dagliga livet för många. I och med denna utveckling har även de sociala rörelsernas nytänkande former för politisk artikulering och delaktighet blivit mainstream vilket lett till att de inte längre utmanar det tillväxtorienterade ekonomiska systemet. Denna utveckling har resulterat i att det är svårt att mobilisera stöd för de systemförändringar som han menar skulle behövas för att lösa klimatkrisen samt att reformistiska snarare än radikala strömmar har fått företräde (Blühdorn 2011, s. 37). Det ekologiska projektet därmed har ersatts av den fortsatta moderniseringsprocessen vilket har förändrat dess normativa grundpelare (Ibid., s. 41).

3.3 Diskursens betydelse

Mot bakgrund av tidigare forskning kan vi se hur vissa föreställningar om klimatkrisen har varit mer dominerande än andra. Kunskap om klimatkrisen och hur den bör hanteras kan således kopplas till frågor om makt, representation och exkludering vilket gör det betydelsefullt att studera den politiska klimatdiskursen (Edkins 1999, s. 52–56).

Språkets diskursiva betydelse har bland annat studerats av Fox Keller som menar att det finns en skiljelinje mellan vetenskap och politik som grundar sig i isärhållandet av fakta och värderingar. Hon diskuterar huruvida det är lämpligt för forskare att korsa denna skiljelinje och att i egenskap av forskare arbeta för politisk förändring (Fox Keller 2017, s. 114). Whitmarsh menar att politiker tenderar att använda en alarmistisk diskurs för att få folkligt stöd för de politiska åtgärder som krävs för att minska utsläppen. Denna alarmistiska diskurs resulterar dock i att alternativa perspektiv som ofta finns representerade i samhället inte får utrymme i den politiska sfären (Whitmarsh 2010, s. 690). Anshelm och Hultman håller med Whitmarsh om att alternativa perspektiv exkluderas då klimatfrågan i den offentliga debatten ofta framställs som en kamp mellan klimaförnekare och icke-klimatförnekare. De menar att framställningen bidrar till ett osynliggörande av problemets komplexitet då denna snäva distinktion minskar förståelsen av klimatfrågans variation som i själva verket rymmer flera olika vetenskapliga och politiska förhållningssätt (Anshelm & Hultman 2015, s. 3).

En annan forskare som menar att sättet att tala om klimatkrisen påverkar den politik som blir möjlig är Swyngedouw. Han menar att det växt fram en konsensus kring klimatkrisens akuta tillstånd som är grundad i en vetenskaplig diskurs där “fakta” (matter of facts) överförs till “angelägenhet” (matter of concern) vilket i sin tur bidrar till att alternativa åsikter trängs undan (Swyngedouw 2010, s. 215–217). Han menar att klimatfrågan framställs apokalyptiskt i en populistisk diskurs där demokratiska antagonistiska kamper reduceras till administrativa frågor samt att beslutstagande förflyttas från politisk ideologi till “expert-kunskap” (Ibid., s. 225). Geominne följer i Swyngedouw’s fotspår och menar att när vetenskapen ger alternativa förhållningssätt en röst att tala med så tystas dess politiska sida. Effekten av detta blir att klimatfrågan, som egentligen är en fråga om samhällets organisationsstruktur, reduceras till en kamp om koldioxidutsläpp. I den apokalyptiska framställningen blir de enda meningsskiljaktigheterna som tolereras valet mellan olika teknologiska lösningar och marknadsmekanismer (Geominne 2010, s. 208).

Klimatdiskurser har även studerats i en svensk kontext av bland annat Anshelm och Hultmans som har en central roll i denna uppsats. De identifierade i sin studie från 2015 fyra globalt dominerande klimatsdiskurser som även är tydliga i den svenska kontexten. Diskurserna “Industrial Fatalism” och “Climate scepticism” ser att lösningar på klimatkrisen sker inom ramen för dagens ekonomiska och politiska system genom internationella förhandlingar medan “Green Keynesianism” önskar en reformering av systemet och “Eco-socialism” som önskar ett politiskt och ekonomiskt systemskifte (Anshelm & Hultman 2015, s. 12–15). Dessa diskurser ligger till grund för de idealtyper som operationaliseras i denna uppsats (se 4.4 *Operationalisering*).

“Industrial Fatalism” framhåller den teknologiska utvecklingen, expertkunskap, ekonomisk tillväxt, marknadsmekanismer, informerade konsumenter och internationell koordinering (Anshelm & Hultman 2015, s. 12). I diskursen “Climate scepticism” beskriver subjekten sig själva som marginaliserade samtidigt som marknadskrafter premieras framför politiska regleringar (Ibid., s. 14–15). “Green Keynesianism” menar Anshelm och Hultman bygger på klassiska socialdemokratiska antaganden om att marknaden kräver regleringar för att minska dess dysfunktionella tendenser. Diskursen betonar att det ekonomiska systemet måste reformeras för att kunna hantera klimatkrisen. Man framhåller internationella avtal som viktiga men inser att de är svåra att komma överens om vilket ställer högre krav på nationell anpassning. “Eco-socialismen” som diskurs bygger på idén att klimatförändringar utgörs av globala ojämlika maktrelationer och menar pekar på att fundamentala ekonomiska strukturer måste förändras för att lösa klimatkrisen (Ibid., s. 13–14).

I studien fann Anshelm och Hultman att den svenska politiska klimatdiskursen har gått från ett politisk uppvaknande till en eco-modern konsensus (dominerad av “Industrial Fatalism” och “Green Keynesianism”) som de menar utmanades under perioden 2006–2009 då klimatförändringarna framställdes i apokalyptiska termer både i Sverige och globalt. Det framhålls att den eco-moderna konsensusen dock redan hade format de grundläggande strukturerna och satt ramarna för klimatpolitiken (Anshelm & Hultman 2015, 168–169). De menar, till skillnad från andra post-politiska teoretiker, att den apokalyptiska framställningen av klimatkrisen bidrar till att ideologiska antagonistiska kamper utmanar en rådande konsensus vilket återpolitiserar frågan (Ibid., s. 184–186).

Syftet med deras studie var att visa hur det kan finnas en apokalyptisk framställning av problemet samtidigt som den förda politiken huvudsakligen är konservativ (Anshelm & Hultman 2015). Vår studie tar avstamp i samma paradox med den huvudsakliga skillnaden att vi fokuserar analytiskt på vad som exkluderas i den svenska klimatpolitiska diskursen. Medan

de studerar vilka diskurser som finns i den svenska kontexten undersöker vi även vad som saknas. Vi väljer att endast fokusera på de åtta riksdagspartiernas officiella ståndpunkter i frågan till skillnad från Anshelm och Hultman som studerar politik i en bredare bemärkelse. Genom att begränsa undersökningen till den politiska eliten kan vi synliggöra vilka ideologier som representeras i klimatfrågan av de som anses sätta ramarna för den demokratiska debatten nationellt samt hur väl dessa representerar partiernas ideologiska förhållningssätt i övrigt. Vi ämnar därmed att med denna studie öka förståelsen för varför vissa representationer får företräde i den politiska debatten samt vad detta innebär för förståelsen av klimatkrisen och de alternativ som presenteras för att hantera den.

4 Teori, metod och material

Eftersom vi i denna studie intresserar oss för den politiska diskursen kring klimatkrisen anser vi att poststrukturalism som teori och diskursanalys som metod lämpar sig väl för vår analys. På så sätt kan vi synliggöra och analysera vilka lösningar som representeras och exkluderas av de svenska riksdagspartierna. Detta val gör det dock svårt att dra en tydlig gräns mellan metod och teori och därmed även mellan analys och tolkning eftersom dessa komponenter enligt poststrukturalismen är sammankopplade.

4.1 Teori

Det poststrukturalistiska perspektivet som utgör studiens teoretiska ramverk betraktar produktionen av kunskap som estetiskt, normativt och politiskt. Perspektivet fokuserar på språket liksom dess roll i kunskapsproduktionen och menar att det vi säger om världen baseras på antaganden och föreställningar om världen snarare än universell fakta. Michel Foucault menar att språket inte är värdeneutralt eftersom det reproducerar kunskap byggt på givna intressen som i sin tur representerar makt (Devetak 2013). Makt och kunskap anses således ömsesidigt konstituerande men även som ständigt närvarande i alla diskurser. Foucault framhåller motsättningar mellan diskurser och menar att vi istället för att betrakta dem som dominerande av varandra bör förstå mångfalden av diskurser som strategier för att uppnå givna intressen i olika sammanhang (Edkins 1999, s. 52–56). På så sätt går det att se en koppling mellan kunskapsberättigande och politiskt berättigande som både formar och begränsar vårt sätt att tänka och agera på klimatkrisen.

Hur vi uppfattar och framställer världen är alltså utifrån poststrukturalismen inte objektivt eller neutralt utan snarare ett resultat av intressen och maktordningar (Devetak 2013, s. 126). Denna insikt medför att vi kan se hur politiker formar vår verklighetsuppfattning om klimatkrisen. Utifrån Jacques Derridas idéer om representation och exkludering kan vi vidare

förstå oss på hur språket påverkar vilka föreställningar om klimatkrisen som uppmuntras och legitimeras (Edkins 1999, s. 67). Derrida menar att diskurser konstrueras utifrån komplexa processer som får mening genom att språket återupprepar en föreställning bunden till en given kontext. Genom att dekonstruera en text kan man således förstå sig på och klargöra textens underliggande mening och blottlägga vad som anses naturligt eller uppenbart för att på så sätt se vilka antaganden texten bygger på (Ibid., s. 72–75). Derrida menar att total frigörelse inte går att nå men att vi genom att dekonstruera språket möjliggör motstånd och nytänkande (Herz & Johansson 2013, s. 99).

4.2 Metod

Vi har i denna studie valt att använda oss av diskursanalys, som delar poststrukturalismens grundantaganden, eftersom metoden hjälper oss belysa språkets roll i skapandet av vår verklighetsuppfattning om klimatkrisen. Inriktningen av analysen baseras på Foucault och Derridas idéer om makt, exkludering och representation. På så sätt kan vi synliggöra och analysera hur den klimatpolitiska diskursen i Sverige bygger på maktrelationer som formar vårt sätt att tänka på möjliga lösningar på klimatkrisen (Bergström & Boréus 2012, s. 166). Diskursanalysen tillämpas i studien genom fyra olika steg. Det första steget är en översiktlig läsning av materialet för att identifiera vad som beskrivs och hur. Det andra steget är en fördjupad läsning av utvalda delar utefter idealtyper för att kategorisera och fördjupa förståelsen av de representationer som förekommer i texten. På så sätt kan vi uttyda vilka diskurser som dominerar och vilka som osynliggörs i den svenska klimatpolitiken. Dessa två steg kallar Devetak den första läsningen som har till syfte att kommentera eller repetera den dominant tolkningen för att demonstrera hur diskursen får en stabilitet (Devetak 2013, s. 127–128).

Den andra läsningen fokuserar istället på de spänningar och motsättningar som finns inom diskursen samt hur dessa motsättningar exkluderas eller trängs bort (Devetak 2013, s. 127–128). Denna läsning genom det tredje steget där vi analyserar vad som tas för givet i representationerna och i det fjärde steget där vi slutligen analyserar vad som utelämnas (Bolander & Fejes 2019, s. 96–108).

4.3 Relationen mellan metod och teori

Eftersom Foucault inte själv har formulerat några regler för hur diskursanalysen ska genomföras har vi valt att analysera och kategorisera det undersökta materialet på ett sätt som mer påminner om Derrida (Bolander & Fejes 2019, s. 94). Metoden går ut på att dekonstruera texter för att synliggöra vad som tas för givet men även vilka perspektiv som representeras och exkluderas (Ibid., s. 91). För att kritiskt granska konceptuella motsatser som uppfattas som stabila och neutrala liksom att visa vilka effekter dessa uppfattningar har kommer undersökningen ske genom en så kallad dubbel-läsning (Devetak 2013, s. 127). Medan Derrida ger oss riktlinjer för vår metodologiska ansats är den teoretiska utgångspunkten mer foucauldianskt inspirerad. Foucault intresserade sig för hur diskurser är uppbyggda liksom vad som innesluts och utesluts i dessa genom att betrakta diskurser som ett regelsystem som legitimerar vissa kunskaper framför andra (Bergström & Boréus 2012, s. 358). Foucault framhåller makt och kunskap som ömsesidigt konstituerande vilket innebär att diskurser sätter gränser för vårt tänkande liksom vilka som har rätt att uttala sig om något (Börjesson & Palmblad 2007, s. 12). På så sätt ser vi diskurser i ljuset av intressekonflikter och maktrelationer där språket skapar begränsningar för vissa och möjligheter för andra. Dessa så kallade utestängningsmekanismer drivs på av etablerad kunskap som styr reglerna för vad som är möjligt att säga och hur (Bergström & Boréus 2012, s. 361).

4.4 Operationalisering

Teorin operationaliseras genom en indelning i tre politiska idealtyper som vi menar representerar klassiska politiska förhållningssätt: status quo, reformism och revolutionär. Status quo kännetecknas av ett konservativt förhållningssätt där politiken innebär små eller obefintliga förändringar som vidmakthåller rådande strukturer och värderingar. Ideologier som faller in under denna idealtyp är konservatism, liberalism och nyliberalism som kännetecknas av en marknadsorienterad, individualistisk och kapitalistisk politik. De operationella indikatorerna för denna idealtyp utgår från Anshelm och Hultmans klimatdiskurser "Industrial fatalism" och "Climate scepticism".

Reformismen är ett politiskt förhållningssätt som kännetecknas av en önskan att reformera det politiska och/eller ekonomiska systemet. Politiken kännetecknas främst av förslag på styrmedel och regleringar där ideologier som faller in är klassisk socialdemokrati och grön ideologi. De operationella indikatorerna för denna idealtyp utgår från diskursen “Green Keynesianism”.

Den revolutionära idealtypen är ett politiskt förhållningssätt som föreslår en radikal omorganisering av samhället och dess ekonomiska och/eller politiska system. Politiken som föreslås kännetecknas av radikal centralisering eller decentralisering. Ideologier som faller in under denna kategori är socialism, anarkism och andra systemkritiska ideologier. De operationella indikatorerna för idealtypen utgår från diskursen “Eco-socialism”.

Idealtyp	Kännetecken	Klimatdiskurser inom idealtypen	Operationella indikatorer
Status quo	Konservatism Liberalism Nyliberalism Individualism Marknadsorienterad Kapitalism	<i>Industrial fatalism</i> ----- <i>Climate scepticism</i>	1) Teknologi och förnybar energi 2) Individualism och frivillighet 3) Ekonomisk tillväxt 4) Internationella samarbeten ----- 1) Offerpositionerande 2) Skepsis mot etablissemanget 3) Bevara systemet
Reformistisk	Reform av det ekonomiska systemet Styrmedel och reglering Klassisk socialdemokrati Grön politik	<i>Green Keynesianism</i>	1) Ekonomisk systemreform 2) Styrmedel och regleringar 3) Individens konsumentmakt
Revolutionär	Ekonomiskt och politiskt systemskifte Socialism Radikal decentralisering <i>eller</i> centralisering Radikal omorganisering	<i>Eco-socialism</i>	1) Ekonomiskt systemskifte 2) Politiskt systemskifte 3) Lokal organisering och utsläppsransonering

4.5 Material

För att besvara vilka lösningar på klimatkrisen som speglas i den svenska klimatdiskursen har vi valt att analysera de åtta riksdagspartiernas klimatpolitik. På grund av begränsningar i tid och omfattning är en avgränsning högst nödvändig. Denna avgränsning består i att endast analysera det material som partierna publicerat på sina respektive hemsidor efter 2016, då Parisavtalet trädde i kraft.

Det material som undersöks från Vänsterpartiet är ett ekologiskt-ekonomiskt punktprogram som är 14 sidor långt och innehåller både perspektiv och utgångspunkter för klimatpolitiken samt konkreta politiska förslag (Vänsterpartiet 2). För Socialdemokraterna är primärmaterial dokumentet "Trygghet i en ny tid" som är ett 38 sidor långt dokument med politiska riktlinjer för partiets klimatpolitik (Socialdemokraterna 3). Det material som representerar Miljöpartiets klimatpolitik är deras "Klimatfärdplan", ett 78 sidor långt dokument med både forskningsöversikt, politiska förslag samt politiska riktlinjer (Miljöpartiet 2). Det främsta materialet från Liberalerna är det 27 sidor långa dokumentet "En klimatsmart framtid - Grön liberal politik" (Liberalerna 3). Moderaterna presenterar sina utgångspunkter i klimatfrågan och klimatpolitik i det 54 sidor långa dokumentet "Klimatpolitik för de hoppfulla" (Moderaterna 3). Centerpartiet, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna har ingen strategi eller annat dokument kopplat till deras klimatpolitik och därför analyseras den politik som presenteras på deras hemsida under politikområdena *klimat* och *miljö* (Centerpartiet 1, 2, 3; Kristdemokraterna 1, 2; Sverigedemokraterna 1, 2).

Vi strävar efter att få så likvärdigt material som möjligt för de olika partierna men på grund av avgränsningen till deras respektive hemsidor blir total likvärdighet omöjlig att uppnå. Vissa partier lägger fram betydligt mer information om sin klimatpolitik än andra. Vi anser dock att även detta är en del av den diskurs som analyseras, hur mycket utrymme ett parti väljer att ge klimatfrågan på dess hemsida säger något om hur mycket politik som faktiskt förs på området. Eftersom vi analyserar de politiska förslag på området som partierna själva lyfter fram på hemsidorna anser vi att vi får en representativ bild av den samlade politiska riktningen i klimatfrågan.

4.6 Självreflektion

Precis som vi väljer att inta ett kritiskt förhållningssätt till det undersökta materialet gällande vilka föreställningar som inkluderas och exkluderas i den klimatpolitiska diskursen är det lika relevant att vara självkritisk till hur vi som forskare förhåller oss till materialet. Att utgå från en poststrukturalistisk teori och en diskursanalys som metod där språkets betydelse betonas medför givetvis att vår roll som forskare blir ytterst väsentlig. Eftersom att analysen går ut på att tolka ett urval av material finns det givetvis risk för att studien ses som subjektiv och tendentiös. Detta strävar vi efter att undvika genom en konsekvent och transparent teori- och metodanvändning. För att uppnå god intersubjektivitet har vi valt att tydligt redogöra för våra analysverktyg som utgår från dubbel-läsning i form av fyra steg som sedan operationaliseras genom att definiera tre idealtyper baserat på tidigare forskning. På så sätt är vi öppna med hur vi ska gå tillväga för att tolka materialet för att vidare visa hur vi kommer fram till vårt resultat. Genom att referera till konkreta exempel från det undersökta materialet under analysens gång hoppas vi på att ge läsaren god genomlysning samtidigt som vi kan motivera varför vi tolkat på ett särskilt vis (Bergström & Boréus 2012, s. 406).

Det diskursanalytiska angreppssättet innebär att vi som forskare antar att språket producerar kunskap baserat på givna intressen och föreställningar om världen som inte är värdeneutralt. Vi utgår vidare från den foucauldianska traditionen som beskriver diskurser som ett regelsystem som legitimerar vissa kunskaper framför andra liksom vilka som har rätt att uttala sig om något. På så sätt bör diskurser ses i ljuset av intressekonflikter och maktrelationer som drivs på av etablerad kunskap och styr vad som är möjligt att säga och hur (Bergström & Boréus 2012, s. 358–361). Att utgå från denna foucauldianska synen på makt och kunskap som ömsesidigt konstituerande och ständigt närvarande innebär att vi använder en vid definition av maktbegreppet. En vanlig kritik som riktas mot studier som antar denna definition är att det blir poänglöst att betrakta allt som makt. Frågan är då om det existerar tillstånd utan makt? (Ibid., s. 400).

Liksom till metod- och teorival behöver vi även förhålla oss kritiska till urvalet av materialet i studien. I denna uppsats studeras endast riksdagspartiers uttalanden på deras hemsidor vilket innebär att det endast är partiernas officiella ståndpunkter som analyseras. Detta är ett val som kan få konsekvenser för studiens resultat. Dels för att politik görs på fler arenor än riksdagen och det finns ett flertal aktörer som skulle kunna studeras vilket eventuellt hade lett till annorlunda resultat. Dels för att det kan argumenteras för att partiernas officiella ståndpunkter inte alltid stämmer överens med de beslut som tas även inom riksdagen. Denna avgränsning av materialet kan dock motiveras utifrån studiens begränsade omfattning samt ambitionen att göra en djupare analys av maktens högsta skikt där agendan

sätts för den klimatpolitik som förs. Vi anser även materialet vara tillräckligt för att visa på den diskurs som råder inom den svenska klimatpolitiken på riksdagsnivå.

5 Analys

I detta avsnitt analyseras materialet utifrån det poststrukturalistiska perspektivet genom en diskursanalys. I kapitel *Första läsningen* kategoriseras de åtta riksdagspartiernas klimatpolitik efter de tre idealtyperna status quo, reformism och revolutionär. Därefter i kapitel *Andra läsningen* analyseras motsättningar, vad som tas för givet samt vad som exkluderas i de klimatpolitiska förslag som partierna presenterar enligt Foucault och Derridas teoretiska begrepp. Den klimatskeptiska diskursen berörs inte i analysen eftersom att den inte presenterar några lösningar på klimatkrisen och därmed faller utanför studiens syfte.

5.1 Första läsningen

I detta kapitel presenteras resultatet av den första läsningen av empirin som innefattar en översiktlig läsning och kategorisering av materialet samt fördjupad läsning av de delar som stämmer överens med de operationella indikatorerna. En djupare analys av interna motsättningar inom diskurserna samt vad som exkluderas presenteras i kapitel *Andra läsningen*.

5.1.1 Status quo - lösningen finns inom systemet

Inom status quo anses lösningen på klimatkrisen finnas inom en given linjär moderniseringsprocess. Centralt för denna diskurs är att de åtgärder som föreslås fokuserar på ekonomisk tillväxt, teknologiska lösningar, internationella samarbeten samt att uppmuntra och informera konsumenter (Anshelm & Hultman 2015, s. 19–43). Inom diskursen ses Sverige dessutom som en förebild för klimatåtgärder samtidigt som den svenska klimatpolitiken anses vara överdrivet ambitiös. Stor vikt läggs vidare vid internationella institutioner som EU som framhålls som en betydelsefull aktör för att hantera klimatkrisen (Ibid., s. 24–43).

Teknologiska lösningar och förnybar energi

Enligt Anshelm och Hultman förespråkas ofta storskalig teknologisk utveckling liksom effektiv innovation som svaret på hur vi ska hantera de industriella produktionssystemets oavsedda konsekvenser (Anshelm & Hultman 2015, s. 24). Detta fokus på teknologiska lösningar och innovation är tydligt i materialet hos samtliga partier som alla vill öka investeringarna i klimatåtgärder, ge stöd till nya innovationer och öka kraven på förnybar energi för att minska utsläppen. Huruvida dessa åtgärder är avgörande för att lösa klimatkrisen varierar dock då Socialdemokraterna, Miljöpartiet och det tidigare alliansblocket framhåller det som mer betydelsefullt än Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet (Socialdemokraterna 1, 2; Miljöpartiet 1, 2 s. 63–64; Vänsterpartiet 1; Centerpartiet 1; Liberalerna 1, 3 s. 10; Moderaterna 1, 3 s. 4; Kristdemokraterna 2; Sverigedemokraterna 1). Hos dessa förstnämnda partier går det att se en stor optimism och tilltro till teknologiska lösningar vilket Socialdemokraterna exemplifierar väl: “[g]enom att Sverige går före och investerar i klimatvänlig teknik stärks våra företags konkurrenskraft. Svenska företag ska vara redo att sälja de innovationer som världen efterfrågar. Det skapar jobb och exportintäkter” (Socialdemokraterna 1).

Det varierar även i vilken utsträckning de olika partierna vill implementera de teknologiska lösningarna där man exempelvis kan se en distinktion mellan Miljöpartiet som vill “ersätta fossil bensin och diesel med 100 % förnybart bränsle och el i Sverige och EU” (Miljöpartiet 1) medan Moderaterna vill “bygga ut teknikneutral laddinfrastruktur för att snabba på omställningen till en fossilfri fordonsflotta” (Moderaterna 1) och Sverigedemokraterna som vill “satsa på säker och effektiv kärnkraft genom forskning och utveckling av fjärde generationens reaktorer” (Sverigedemokraterna 1). Hos Vänsterpartiet går det inte att se samma teknikoptimism då de exempelvis menar att “bioteknikens möjligheter måste ses över men användas försiktigt. Vi strävar efter att stärka möjligheterna för forskningen att driva projekt utifrån samhällliga istället för kommersiella behov” (Vänsterpartiet 2, s 12). Även om samtliga partier efterfrågar ny teknik som åtgärd på klimatkrisen så ser Vänsterpartiet inte tekniken som den huvudsakliga *lösningen* vilket placerar dem i en mer reformistisk diskurs vilket diskuteras ytterligare nedan (Anshelm & Hultman 2016, s. 53–54).

Individualism och frivillighet

Ett annat viktigt element i status quo-diskursen är försöket att ändra individers beteende utan att utmana rådande strukturer (Anshelm & Hultman 2015, s. 28). Inget av partierna i undersökningen är emot styrmedel för att förändra beteenden per se men det finns ett mönster i att partier framhåller att det bästa alternativet är att individen själv väljer att göra det mest klimatsmarta valet. Både Liberalerna och Miljöpartiet framhåller exempelvis *nudging* som politisk åtgärd för att ändra beteenden. *Nudging* innebär att främja hållbar konsumtion utan att begränsa människors valfrihet som gör att människor indirekt leds in i en önskvärd riktning (Liberalerna 3, s. 1; Miljöpartiet 2, s. 43–44, 51). Miljöpartiet talar om en “klimatsmart ekonomi” där det första förslaget som lyfts fram är att införa pantsystem på fler varor (Miljöpartiets 2, s. 41). Moderaterna vill undvika att begränsa människor genom regleringar och talar om “människans inneboende förmåga att hitta nya vägar för att lösa komplicerade problem” (Moderaterna 2). Moderaterna menar att om styrmedel ska införas ska de vara noga beräknade utifrån kostnadseffektivitet och klimatnytta. Det ska löna sig att vara klimatsmart och de framhåller ekonomiska styrmedel som utsläppsrätter, klimatkompensation och skatteavdrag (Moderaterna 3, s. 5). Liberalerna betonar liksom Moderaterna en kostnadseffektiv klimatpolitik och tilltron till människans förmåga att göra rätt (Liberalerna 3, s. 11). Även Centerpartiet använder en retorik om att det ska vara gynnsamt att göra rätt och kostsamt att göra fel, men istället för att belysa individuella insatser framhålls företagens och samhällets ansvar (Centerpartiet 1 & 2).

Sverigedemokraterna, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet betonar inte individualism och frivillighet som lösning på klimatkrisen utan fokuserar mer på nationella, politiska och gemensamma lösningar (Socialdemokraterna 1,2, 3; Vänsterpartiet 1, 2; Sverigedemokraterna 1, 2). På vänsterpartiets hemsida står det “[v]i vet att klimatförändringarna inte går att avvärja med individuella insatser, sopsortering och miljömedveten konsumtion, utan det krävs samhälleliga förändringar” (Vänsterpartiet 1). Det står även att “[n]är skulden för miljö- och klimatproblemen placeras hos vanligt folk tenderar den att skapa uppgivenhet och motverka bred mobilisering” (Vänsterpartiet 2, s. 3). Dessa citat tyder på att Vänsterpartiet inte ser individen som en aktör i att *lösa* klimatförändringarna. Dock framhåller Vänsterpartiet precis som Miljöpartiet, Liberalerna och Moderaterna vikten av att individer gör miljövänliga val. Skillnaden mot dessa partier är att de föreslår kraftigare styrmedel och större satsningar för att underlätta dessa val. Till exempel genom stora

satsningar på kollektivtrafiken och stadsplanering som underlättar för fotgängare och cyklister (Ibid., s. 9–10). De menar även att det behövs färre motorvägar och köpcentrum vilket tyder på större förändringar och uppoffringar för samhället. Dock lämnas inga konkreta politiska förslag för hur detta skulle gå till (Ibid., s. 4).

Ekonomisk tillväxt som enda alternativ

Enligt en status quo-diskurs framhålls inte systemet i sig i kris utan endast som marginella fel som hanteras genom ökad kunskap, teknologiska lösningar och innovation. Därför ses fortsatt ekonomisk tillväxt inte som något problem utan snarare som någon önskvärd och ibland till och med nödvändigt (Anshelm & Hultman 2015, s. 29). Ur materialet framgår att samtliga partier utom Vänsterpartiet håller med om detta förhållningssätt (Socialdemokraterna 1; Miljöpartiet 1; Centerpartiet 1,3; Liberalerna 1; Moderaterna 1, 2, 3; Kristdemokraterna 2; Sverigedemokraterna 1). Marknadsorienterade lösningar där ekonomisk tillväxt inte anses stå i motsättning för att lösa klimatkrisen framhålls framför allt av Centerpartiet, Moderaterna och Liberalerna. Centerpartiet menar exempelvis “[a]tt Sverige ska visa att tillväxt och minskade utsläpp kan gå hand i hand” (Centerpartiet 1) och att “[Centerpartiet] är ett av få gröna, miljöorienterade partier i världen som aldrig förordat en planekonomisk agenda” (Centerpartiet 3). Moderaterna förespråkar en stärkt äganderätt för att säkerställa den svenska konkurrenskraften som man menar både är bra för miljön och tillväxten (Moderaterna 2). De vill “[göra] upp med idén om att ökad produktion och ökad miljöhänsyn inte går att kombinera” (Moderaterna 3, s. 3). Liberalerna menar att “[m]iljö- och klimatpolitik handlar [...] om ansvarstagande utifrån kunskap och marknadsekonomiska principer. Marknadsekonomi, inte politiker eller förbudspolitik, driver fram smarta hållbara lösningar. Politikens roll är att ge marknaden långsiktiga spelregler och incitament” (Liberalerna 3, s. 1).

Detta står i stark kontrast till Vänsterpartiet som ställer sig kritiska mot det kapitalistiska systemet som de menar underordnar “hänsynen till planetens ekologiska gränser [samt att] ohållbara globala produktions- och konsumtionsmönster som drivits fram av dessa systemlogiker har skapat större ekologiska fotavtryck än planeten kan bära” (Vänsterpartiet 2, s. 2). De betonar i motsättning till de övriga partierna att marknaden inte kommer lösa klimatkrisen och framhåller därmed en omställning som tar hänsyn till ekonomisk jämlikhet och global rättvisa (Ibid., s. 3).

Sverige som föregångsland och tilltro till internationella institutioner

Inom status quo-diskursen framhålls ofta Sverige som föregångsland i att åta sig ansvar för att hantera klimatkrisen samtidigt som man menar att den svenska klimatpolitiken är för ambitiös och att internationella institutioner som EU istället bör leda arbetet (Anshelm & Hultman 2015, s. 31–36, 40–42). Både Moderaterna, Centerpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna framhåller Sverige som föregångsland i klimatpolitiken (Moderaterna 3, s. 3, Socialdemokraterna 3, s. 3, 27; Miljöpartiet 2, s. 26, 63, Centerpartiet 1, 3). Det finns alltså partier på både höger- och vänstersidan som menar på att Sverige *är och bör vara* föregångsland. Det som skiljer dem åt är en gradskillnad i hur mycket där exempelvis Moderaterna anser att internationella klimatinvesteringar är viktigare än att Sverige agerar föregångsland (Moderaterna 3, s. 3).

Alla partier utom Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna betonar vikten av att klimatfrågan behandlas globalt genom internationella institutioner och avtal. Partierna anser att Sverige *både* ska agera föregångsland och att frågan ska drivas globalt genom internationella institutioner och avtal (Vänsterpartiet 1; Socialdemokraterna 1, 2; Miljöpartiet 1; Moderaterna 1, 2; Centerpartiet 1; Liberalerna 1, 2, s. 4). Detta kan ses i kontrast till Sverigedemokraterna som tonar ner inhemska åtgärder och argumenterar för att arbetet måste drivas utanför Sveriges gränser (Sverigedemokraterna 1 & 2).

Liberalerna är det parti som fokuserar mest på EU:s roll i klimatarbetet som menar att institutionen behövs som garant för Parisavtalet samt att EU ska visa vägen framåt i klimatarbetet (Liberalerna 2, s. 3). Istället för att framhålla Sverige som föregångsland talar de om hur EU bör ta täten internationellt. De vill bland annat se en europeisk koldioxidskatt och flygskatt och framhåller även att EU:s handel och utsläppsrätter är av stor betydelse för att hantera klimatkrisen (Liberalerna 1).

5.1.2 Reformism - orsak men inte nödvändigtvis lösning

Anshelm och Hultman definierar den reformistiska diskursen utifrån en kritik mot status quo's tilltro till marknadsorienterade och teknologiska lösningar liksom individens förmåga att lösa klimatkrisen. Den reformistiska diskursen framhåller vikten av internationella avtal men anser till skillnad från status quo att dessa behöver vara bindande vilket ställer högre krav på nationell implementering (Anshelm & Hultman 2015, s. 74). Precis som Anshelm och Hultman kan vi i första läsningen se tendenser av den reformistiska diskursen hos Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet (Ibid., s. 51). Dock ser vi att det är svårt

att göra en tydlig uppdelning mellan diskurserna då inget parti uteslutande ställer sig mot lösningar på klimatkrisen inom status quo utan snarare erbjuder kompletterande reformistiska lösningar.

Reformering av det ekonomiska systemet

Anshelm och Hultman menar att ett grundantagande i den reformistiska (“Green Keynesianism”) diskursen är att marknadskrafter av sig själv inte kan lösa klimatkrisen vilket leder till krav på ökad politisk kontroll av marknaden (Anshelm & Hultman 2015, s. 57). De förslag som läggs fram från både höger- och vänsterpartier handlar till stor del om en grön skatteväxling och cirkulär ekonomi (Liberalerna 1, Centerpartiet 3, Miljöpartiet 2, Kristdemokraterna 1, Socialdemokraterna 3 s. 30). Även om förslagen kan tolkas öka den politiska kontrollen över marknaden går det att se hur marknadsprinciper fortfarande upprätthålls. Exempelvis presenterar Miljöpartiet förslag för en cirkulär ekonomi som handlar om reparationer, sopsortering och pant (Miljöpartiet 2, s. 41–42). Detta innebär alltså i praktiken inte nödvändigtvis en större kontroll av *marknaden* utan kan snarare ses som ett sätt att underlätta en förändring av individers beteenden som diskuterats ovan under status quo-diskursen. Ett annat parti som även nämner cirkulär ekonomi är Liberalerna som menar att det “handlar om att minska slöseriet med jordens resurser genom hållbar konsumtion och smarta affärlösningar [...] Digitalisering och delningsekonomin banar väg för dessa nya konsumtionsmönster. Marknadsekonomi och tillväxt driver på utvecklingen” (Liberalerna 3, s. 12).

Liberalerna, Centerpartiet, Miljöpartiet och Kristdemokraterna nämner grön skatteväxling (Liberalerna 1, Centerpartiet 3, Miljöpartiet 2, Kristdemokraterna 1). Miljöpartiet menar att det “innebär att höjda skatter på sådant som är skadligt för miljö och klimat växlas mot sänkt skatt på arbete [...] Den höjda skatten minskar miljöbelastningen samtidigt som sänkningen av skatten på arbete kan utformas som en stimulans som främjar gröna arbetstillfällen. Grön skatteväxling innebär alltså dubbla vinster utan att ändra det totala skatteuttaget” (Miljöpartiet 2, s. 39). Likaså här innebär de politiska förslagen inte någon större kontroll eller reglering av marknaden.

Vänsterpartiet är det enda parti som betonar att ekonomins sätt att fungera måste förändras för att lösa klimatkrisen (Vänsterpartiet 2, s. 3). De nämner bland annat att marknaden inte “kommer [...] att lösa miljö- och klimatproblemen. Det krävs att folkrörelser mobiliserar, erövrar politisk makt och använder staten för att reglera marknaden” (Ibid.). Detta citat visar tydligt på en reformistisk diskurs som föreslår ökad politisk kontroll för att

reglera marknadskrafterna. Dock presenterar partiet inga konkreta politiska förslag på hur detta ska uppnås (Vänsterpartiet 1 & 2).

Styrmedel och regleringar

Som tidigare nämnt utgår den reformistiska diskursen från en skepsis mot förslag som utsläppsrätter och koldioxidskatter som bygger på en tilltro till marknadskrafternas förmåga att lösa klimatkrisen. Inom den reformistiska diskursen anser man att marknadsorienterade lösningar har misslyckats i att skapa reella utsläppsminskningar på grund av att det kortsiktiga vinstintresset strider mot kollektivets bästa (Anshelm & Hultman 2015, s. 57–59).

Tendenser av denna diskurs kan identifieras hos Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Socialdemokraterna talar om vikten av ett starkare samhälle då de menar att strängare lagar, fler styrmedel och investeringar skapar förutsättningar för en hållbar utveckling (Socialdemokraterna 1). Miljöpartiet framhåller att ekonomiska styrmedel som skatter och investeringsstöd i större utsträckning bör kombineras med juridiska styrmedel (Miljöpartiet 2, s. 67). Exempelvis vill de driva på EU att inför avgifter mot stater som strider mot Parisavtalet och även att EU ska anta en klimatlag (Miljöpartiet 1). Vänsterpartiet framhåller vikten av en rättvis fördelning av resurser och menar att det är “en förutsättning för att en kraftigt minskad total resursanvändning ska kunna kombineras med en hög materiell standard för alla, såväl i Sverige som globalt. Omställning till ett hållbart samhälle kommer därför få störst konsekvenser för dem som idag har störst ekologiska fotavtryck och som tar mest resurser i anspråk” (Vänsterpartiet 2, s. 2).

Individens konsumentmakt

Som vi har sett ställer sig den reformistiska diskursen kritisk mot status quo's tilltro att den upplysa individen kan göra goda val för att på så sätt skapa en hållbar konsumtion. Kortsiktiga, individuella preferenser anses enligt den reformistiska diskursen stå i konflikt med långsiktiga gemensamma mål vilket minskar tilltron till marknadens förmåga att lösa klimatkrisen. Diskursen ställer sig inte nödvändigtvis emot ekonomisk tillväxt utan menar snarare att vi bör se över den ohållbara överkonsumtionen. Klimatkrisen anses inte kunna lösas av att individer uppmuntras till att ändra sina konsumtionsmönster, istället uppmanar man till politisk handling (Anshelm & Hultman 2015, s. 57–58). Medan status quo främst fokuserar på att informera konsumenter föreslår den reformistiska diskursen istället

regleringar och styrmedel för att på så sätt påverka individers val i större omfattning (Ibid., s. 28).

I Miljöpartiets klimatfärdplan konstateras det att konsumtionen står för två tredjedelar av utsläppen och att vi därmed måste anta ett konsumtionsperspektiv i klimatfrågan. De erkänner att konsumentens val har begränsningar samt att klimatpåverkan ökar ju rikare vi är (Miljöpartiet 2, s. 9). Vänsterpartiet delar denna uppfattning och menar att lösningar på klimatkrisen kräver ökad jämlikhet av makt och resurser. Partiet ställer sig dock mer kritiska mot individuella insatser som avfallssortering och miljömedveten konsumtion då de menar att mer samhällliga förändringar krävs (Vänsterpartiet 1). De framhåller att klimatkrisen beror på dåliga strukturer snarare än människors val och att kollektiva lösningar krävs för att lyckas med omställningen (Vänsterpartiet 2, s. 3). Även fast Vänsterpartiet och Miljöpartiet delar åsikten att klimatkrisen inte kan lösas genom individers informerade val lyfts inga förslag som ändrar samhällets grundläggande ekonomiska strukturer (Vänsterpartiet 2, s. 3, Miljöpartiet 2, s. 9). Vänsterpartiet menar att en sådan förändring skulle vara omöjligt att få folkligt stöd för men även att det idag skulle vara politiskt omöjligt (Vänsterpartiet 2, s. 3).

5.1.3 Revolutionär - en frånvarande diskurs i den svenska klimatpolitiken

Den centrala idén i den revolutionära diskursen bygger på en skepsis mot föreställningen att klimatkrisen kan lösas inom ramen för fortsatt ekonomisk tillväxt. Diskursen kritiserar, liksom den reformistiska diskursen, tilltron till teknologiska och marknadsorienterade åtgärder liksom internationella samarbeten. Man menar att det är absurt att klimatfrågan diskuteras utifrån individers konsumtionsmönster snarare är att det kapitalistiska systemets krav på ökad konsumtion uppmärksammas. Dessutom framhålls motsättningen mellan kapitalismens kortsiktiga vinstmotiv och klimatkrisens krav på långsiktighet. På så sätt menar man att klimatförändringarna bör förstås som en signal på kapitalismens inneboende självdestruktivitet (Anshelm & Hultman 2015, s. 84).

Ekonomiskt systemskifte - "ekonomisk tillväxt är en fetish"

Eftersom att den revolutionära diskursen ser klimatförändringarna som ett tecken på att den globala kapitalismen är i kris utgörs diskursen av visioner om ett samhälle bortom dagens dominerande miljöpolitik. Fokus ligger på att utmana och förändra de ekonomiska strukturerna som skapar logik i det kapitalistiska systemet snarare än att påverka individuella

val och livsstilar. Man menar att den dominanta föreställningen om gemensamma resurser baseras på en kollektiv illusion och irrationella fantasier om vad ekonomisk tillväxt är liksom föreställningen att det löser alla samhällsproblem (Anshelm & Hultman 2015, s. 85). Den dominerande klimatpolitiken anses ohälsosam, tvångsmässig och fundamentalistisk då man pekar på ett brådskande behov av ett paradigmskifte som såväl skapar mentala som materiella förändringar. Diskursen betonar hur vi inom dagens ekonomiska system blivit blinda för hur kapitalismen exploaterar natur och samhällen på grund av att vi är inkapabla att föreställa oss en bättre organisering av samhället. Detta beror på att marknadsliberalismen har fått bestämma vilka åtaganden som såväl är acceptabla som realistiska och därmed vilka som inte är värda att överväga (Ibid., s. 87).

Tendenser av denna diskurs går att identifiera i Vänsterpartiets klimatpolitiska agenda. De säger bland annat att som tidigare nämnts att “[d]e ohållbara globala produktions- och konsumtionsmönster som drivits fram av dessa systemlogiker har skapat större ekologiska fotavtryck än planeten kan bära” (Vänsterpartiet 2, s. 2). Citatet tyder på att Vänsterpartiet anser att det globala kapitalistiska systemet ses som en orsak till klimatkrisen vilket partiet är ensam om att uttrycka. Däremot menar de att det skulle vara omöjligt att få stöd för de radikala förändringar som skulle krävas för att möta den krisartade situationen vilket exemplifieras genom citatet “[f]ör att synliggöra att det behövs större förändringar än vad som idag är politiskt möjligt att få igenom lägger Vänsterpartiet även långtgående och långsiktiga förslag” (Ibid., s. 3).

Politiskt systemskifte - “en socialistisk grön framtid är möjlig”

Den revolutionära diskursen anser att hotet om en klimat kollaps kräver att ett nytt politiskt system utvecklas baserat på klimatforskning och visionen om en ny samhällsordning. För att åstadkomma omfattande förändringar i de sociala strukturerna räcker det inte med volontära, individuella konsumtionsval och marknadsorienterade lösningar. Istället krävs kraftfulla offentliga politiska åtgärder som tar långsiktigt ansvar även om det innebär att man måste lägga sig i individers beteenden och konsumtionsvanor (Anshelm & Hultman 2015, s. 88).

Som tidigare nämnt framhåller Vänsterpartiet nödvändigheten av ett nytt ekonomiskt system men när de kommer till att presentera konkreta förslag lägger partiet stor vikt vid att de måste få folkligt stöd för en sådan förändring. Istället för att fokusera argumentationen på vad som krävs för att nå stöd erbjuds mindre radikala förändringar: “[u]tgångspunkten för Vänsterpartiets miljö- och klimatarbete är att vi lägger pragmatiska, genomförbara och

handfasta reformförslag som ska kunna vinna brett politiskt stöd med de politiska förutsättningar som finns idag” (Vänsterpartiet 2, s. 3). Lösningarna som presenteras utmanar således varken det ekonomiska eller politiska systemet: “[d]et är nödvändigt med kraftigt ökade investeringar i *det* [egen kursivering] som ställer om Sverige: i förnybar energi, elnät, järnvägar, cykel- och kollektivtrafik, energirenoveringar och nybyggnation av lokaler och klimatsmarta bostäder” (Ibid., s. 4).

Lokal organisering och utsläppsrationering

Tillvägagångssättet för den omorganisering av samhället som den revolutionära diskursen förespråkar beskrivs ofta i abstrakta och generaliserande termer. Det har dock lagts fram ett par konkreta förslag som att exempelvis regionalisera ekonomin genom att makten över produktion och konsumtion flyttas från globala marknadskrafter till invånarna i det lokala samhället. Detta kräver att tillväxtekonomin reformeras från insidan samt att ett alternativt ekonomiskt tänkande utvecklas (Anshelm & Hultman 2015, s. 89–90).

Ett ytterligare förslag som Hultman och Anshelm lyfter fram är att ransonera utsläppen på individnivå där varje person får en ranson av utsläpp som sedan kan köpas och säljas på lokal nivå. Det skulle alltså fungera på liknande sätt som utsläppsrätter med mer decentraliserade inslag som även kräver större uppoffringar av folket. Man menar vidare att människor skulle vara villiga att göra uppoffringar och stötta ett sådant förslag genom att visa på klimatförändringarnas krisartade reella tillstånd (Anshelm & Hultman 2015, s. 90–91).

Som tidigare nämnts är alla partier förutom Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna för internationella utsläppsrätter, dock inte på individplan (Vänsterpartiet 2, s. 8; Socialdemokraterna 3, s. 28; Miljöpartiet 2, s. 60; Moderaterna 3, s. 51; Centerpartiet 1, Liberalerna 3, s. 1). Dessutom framställer alla partier förutom Kristdemokraterna klimatförändringarna som en krissituation samtidigt som ingen använder denna framställning för att få stöd för den typ av förslag som den revolutionära diskursen föreslår (Kristdemokraterna 1 & 2). Problemet framställs alltså alarmistiskt utan att lösningarna som presenteras innebär någon uppoffring av folket eller en större förändring av samhällets grundläggande strukturer.

5.1.4 Sammanfattning första läsningen

Vid en första läsning av texterna kunde vi främst identifiera status quo och reformistiska diskurser i materialet. Vi identifierade ingen klimatskeptisk diskurs inom den svenska klimatpolitiken och endast antydningar till en revolutionär diskurs. Precis som Anshelm och Hultman fann i sin studie så har vi alltså identifierat alla de före detta allianspartierna inom status quo. Dock finner vi till skillnad från deras studie även att Sverigedemokraterna tillhör denna diskurs liksom större delar av Socialdemokraternas och Miljöpartiets klimatpolitik. Det går inte att se en tydlig uppdelning efter partigränser när det kommer till klimatfrågan eftersom flera partier tenderar att befinna sig mellan olika diskurser. Dessutom finns en diskrepans mellan förståelsen av klimatförändringarna och de lösningar som föreslås då uppfattningen om dess krisartade tillstånd kan placeras i en reformistisk och till viss del även revolutionär diskurs medan lösningarna passar bättre in i status quo-diskursen.

5.2 Andra läsningen

I detta kapitel presenteras resultatet av den andra läsningen. Efter att i första läsningen ha redogjort för de tre idealtyperna analyseras här vad som tas för givet och vilka motsättningar som finns i och mellan diskurserna. Slutligen kommer vi diskutera vad detta har för betydelse i termer av makt och exkludering.

5.2.1 Vad tas för givet?

Genom att titta på hur språket representerar dominerande intressen kan vi få en djupare förståelse för varför vissa föreställningar om lösningar på klimatkrisen uppmuntras och legitimeras medan andra inte gör det (Edkins 1999, s. 67). Edkins menar att diskurser konstrueras och får mening genom att språket återupprepar en föreställning som är bunden till en given kontext. Genom att dekonstruera hur politiker framställer lösningar på klimatkrisen går det på så sätt att blottlägga vilka antaganden som ligger till grund för vad som anses naturligt, uppenbart eller självklart (Ibid., s. 74–75).

Ett antagande som blir tydligt i materialet är hur marknadskrafter både framställs som effektiva och önskvärda av de svenska riksdagspartierna. Dagens ekonomiska och politiska

marknadsliberala system med fokus på ekonomisk tillväxt och teknologisk innovation framställs därmed som det enda alternativet för att hantera klimatkrisen. Även fast vissa partier framhåller att marknaden behöver regleras är dessa, som ovan nämnts, inte så omfattande då de mest handlar om att det ska vara lättare och billigare för individer att välja rätt. En förklaring till detta kan vara att nyliberala strömningar ökat vilket har orsakat en avpolitisering där makt, kontroll och ansvar flyttats från staten till marknaden och individen (Herz & Johansson 2013, s. 85–86).

I och med att status quo dominerar den svenska klimatpolitiska diskursen upprätthålls ekonomiska och politiska maktstrukturer som gynnar en nyliberal samhällsutveckling. Politikers sätt att tala om lösningar på klimatkrisen reproducerar därmed ekonomiska och politiska intressen samtidigt som det påverkar vilka lösningar som såväl anses möjliga som önskvärda. Detta skulle kunna vara en förklaring till varför de svenska riksdagspartierna tenderar att lägga stor vikt vid frihandel, ekonomisk tillväxt, teknologisk innovation, internationella avtal och individens fria vilja framför reformering eller mer omfattande systemförändringar som utmanar ekonomiska och politiska intressen och maktordningar.

5.2.2 Vad finns det för motsättningar?

Foucault framhåller motsättningar mellan diskurser och menar att vi istället för att fokusera på hur diskurser dominerar varandra bör titta på mångfalden av diskurser och hur olika element kan användas för att motivera olika politiska strategier (Edkins 1999, s. 52). I materialet går det att se hur partierna använder sig av flera diskurser som står i motsättning till varandra där ett tydligt exempel är hur klimatkrisen framställs som ett stort hot mot mänskligheten samtidigt som lösningarna som presenteras är mer återhållsamma. Även om de lösningar som föreslås varierar stort i både omfattning, uppoffring och kostnad så använder samtliga partier liknande apokalyptiska retorik när de talar om klimatkrisens tillstånd. Centerpartiet skriver till exempel att “[k]limatet och den globala uppvärmningen är en av vår tids viktigaste frågor. Läget är allvarligt och det krävs kraftfulla åtgärder, över hela världen såväl som i Sverige” (Centerpartiet 1). Dock kan vi se att de “kraftfulla lösningar” som föreslås befinner sig inom idealtypen status quo vilket innebär att åtagandena inte kräver några större förändringar eller uppoffringar. Dessutom kan vi på deras hemsida se att den apokalyptiska beskrivningen av klimathotets tillstånd får betydligt större utrymme än lösningarna som presenteras (Centerpartiet 1, 2, 3).

Det går således att identifiera en diskrepans mellan hur klimatkrisens tillstånd och dess lösningarna presenteras. Denna motsättning är även tydlig hos Miljöpartiet vars klimatpolitik placeras inom status quo och reformistisk diskurs som inte utmanar dominerande strukturer och värderingar samtidigt som de menar att “[k]limatfrågan är en av vår tids största utmaningar. De beslut vi tar nu är avgörande för planeten och kommande generationer” (Miljöpartiet 1). Vänsterpartiet är det enda partiet som explicit ställer sig kritiska mot det rådande kapitalistiska systemet och beskyller det för att vara orsaken till klimatkrisen. De anser dock att de förändringar som skulle krävas i nuläget omöjligt kan få folkligt stöd vilket medför att även deras politik varken utmanar det politiska eller ekonomiska systemet (Vänsterpartiet 2).

5.2.3 Makt och exkludering

Som tidigare nämnts kan vi se hur diskurser får mening genom att språket återupprepar en föreställning som är bunden till en given kontext (Edkins 1999, s. 72). Genom att representera och exkludera politiska förslag utifrån hierarkiska dikotomier kan politiken på så sätt tjäna ett givet intresse (Ibid., s. 79). Därmed går det utifrån det poststrukturalistiska perspektivet att se hur politikens sätt att tala om klimatkrisen påverkar vilka lösningar som föreslås. Foucault talar om hur makt och kunskap är ömsesidigt konstituerande och att en dominerande sanning får hegemonisk effekt (Ibid. s. 52–56). Detta skulle kunna förklara varför Vänsterpartiet, som i andra politiska frågor ansluter sig till ett mer systemkritiskt förhållningssätt, i klimatfrågan varken föreslår lösningar som utmanar det ekonomiska eller politiska systemet (Vänsterpartiet 1 & 2).

Genom att den svenska klimatkursen begränsas till att framställa lösningar inom dagens ekonomiska och politiska system exkluderas därmed den revolutionära och till viss del reformistiska diskursen som erbjuder alternativa lösningar bortom systemet. Foucault framhåller diskurser som ett slags “truth game” som han menar exkluderar och delar upp samhällen samtidigt som det upprätthåller och legitimerar maktordningar (Herz & Johansson 2013, s. 81–82). Genom att den svenska klimatpolitiken domineras av marknadsorienterade och teknologiska lösningar, tillväxtfokus, konsumentmakt och internationella samarbeten som kräver små eller obefintliga förändringar och uppoffringar av samhället osynliggörs alternativa lösningar. På så sätt kan vi se hur dominerande föreställningar om klimatkrisen som bygger på maktordningar och intressen tydligt påverkar klimatpolitiken genom att

inkludera vissa diskurser och exkludera andra. Därmed uppstår det en diskrepans mellan vad som kan sägas och vad som faktiskt sägs för att hantera och lösa klimatkrisen (Edkins 1999, s. 45–46).

6 Slutdiskussion

Syftet med denna studie var att synliggöra och analysera vilka lösningar på klimatkrisen som representeras och exkluderas av de svenska riksdagspartierna efter Parisavtalet. Resultatet visar att den största delen av klimatpolitiken befinner sig inom en status quo-diskurs, en mindre del kan placeras inom reformism och det går endast att se tendenser av Vänsterpartiets politik inom den revolutionära diskursen. Detta innebär att det till viss del saknas ideologiska motsättningar i den klimatpolitiska diskussionen vilket man skulle kunna se skiljer sig från övriga politiska frågor där det finns en större variation av förhållningssätt. I och med att demokrati bygger på antagonistiska kamper mellan olika ideologier är det betydelsefullt att en mängd alternativ synliggörs för att folket ska ha möjlighet att ta ställning i en fråga. Detta kan vi utifrån denna studie se saknas i den svenska klimatkrisen eftersom endast ett begränsat perspektiv på lösningar presenteras.

Studien visar även att det råder motsättningar inom den klimatpolitiska diskursen då majoriteten av partierna framställer klimatförändringarna som ett krisartat tillstånd samtidigt som lösningarna som presenteras inte motsvarar lika omfattande förändringar eller uppoffringar. Detta stämmer väl överens med vad tidigare poststrukturalistisk forskning visat om klimatkrisens demokratiska lösning. Utifrån ett poststrukturalistiskt perspektiv kan detta förklaras av att vårt sätt att tala om klimatkrisen grundas i etablerade föreställningar om vad som anses naturligt som i sin tur begränsar vårt sätt att tänka på alternativa lösningar. Detta beror på att dominerande diskurser bygger på ett regelsystem som resulterar i en viss kunskap uppmuntras och legitimeras medan annan trängs undan. På så sätt blir det tydligt hur rådande intressen och maktrelationer begränsar den klimatpolitiska diskussionen, det vill säga vad som är möjligt att säga och hur, och därmed exkluderar mer systemkritiska alternativ för att hantera klimatkrisen.

Även fast politiker ofta hänvisar till forskning om klimatförändringar för att legitimera sin politik kan vi se att det endast är en viss forskning som representeras. Det framgår tydligt att lösningar på klimatkrisen har individualiserats i och med att marknadsliberal politik med fokus på ekonomisk tillväxt och teknologisk innovation har dominerat det politiska spektrat. Därmed kan vi se att status quo-diskursen som framhåller hur individen ska uppmuntras till att göra rätt val premieras framför den reformistiska diskursen som talar om att individen bör

regleras, genom styrmedel och skatter, till att göra rätt val liksom den revolutionära diskursen som framhåller att individen behöver göra uppoffringar för att kunna göra rätt val. Samtidigt som de svenska politikerna ser allvaret i klimatfrågan finns det ett växande antal teoretiker som föreslår helt andra lösningar än de som diskuteras på ett politisk plan. Det finns således en diskrepans mellan bredden på de lösningar som politikerna erbjuder och de som klimatforskningen argumenterar för.

Genom att dekonstruera språket möjliggörs nytänkande och motstånd till dominerande och etablerade föreställningar om hur klimatkrisen kan och bör hanteras. Vi har med denna studie visat att den svenska klimatpolitiken följer en global trend av att den ideologiska bredd av perspektiv på klimatkrisen som finns inte representeras i den nationella politiken. Därmed önskar vi med denna studie kunna fylla ett hålrum genom att synliggöra hur den klimatpolitiska diskursen i Sverige erbjuder begränsade förhållningssätt. Med andra material- och diskursavgränsningar liksom teoretiska och metodologiska avvägningar finns givetvis möjlighet att komma fram till andra resultat. Eftersom denna studie var en idealtypsanalys där innehållet i materialet kategoriserats efter givna diskurser finns det en risk att det förekommer fler diskurser som inte i denna studie kunnat analyserats. Därför uppmuntrar vi framtida forskning till att undersöka och gräva djupare i alternativa förhållningssätt för att hantera klimatkrisen.

7 Litteraturlista

Primärmaterial

Centerpartiet 1 (inget datum). *Klimat*. <https://www.centerpartiet.se/var-politik/politik-a-o/miljo/klimat>. Hämtdatum: 2020-01-02.

Centerpartiet 2 (inget datum). *Klimatmyter*. <https://www.centerpartiet.se/var-politik/politik-a-o/miljo/klimat/klimatmyter>. Hämtdatum: 2020-01-02.

Centerpartiet 3 (inget datum). *Miljö och grön tillväxt*. <https://www.centerpartiet.se/var-politik/vara-ideer/miljo-och-gron-tillvaxt>. Hämtdatum: 2020-01-02.

Kristdemokraterna 1 (inget datum). *Miljö och energi*. <https://kristdemokraterna.se/miljo-och-energi/>. Hämtdatum: 2020-01-02.

Kristdemokraterna 2 (inget datum). *Klimat*. https://kristdemokraterna.se/?post_type=politic&s=klimat. Hämtdatum: 2020-01-02.

Liberalerna 1 (inget datum). *Klimatet*. <https://www.liberalerna.se/politik/klimatet/>. Hämtdatum: 2020-01-02.

Liberalerna 2 (inget datum). *Mer EU för klimatets skull*. <https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/klimat.pdf>. Hämtdatum: 2020-01-02.

Liberalerna 3 (2017). *En klimatsmart framtid*. <https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/grocc88n-liberal-politik-1.pdf>. Hämtdatum: 2020-01-02.

Miljöpartiet 1 (inget datum). *Klimat*. <https://www.mp.se/politik/klimat>. Hämtdatum: 2020-01-02.

Miljöpartiet 2 (2017) *Klimatfärdplan*. <https://www.mp.se/sites/default/files/klimatfardplanen-15-feb.pdf>. Hämtdatum: 2020-01-02.

Moderaterna 1 (inget datum). *Miljö och klimat*. <https://moderaterna.se/miljo-och-klimat>. Hämtdatum: 2020-01-02.

Moderaterna 2 (inget datum). *Miljöpolitik*. <https://moderaterna.se/miljopolitik>. Hämtdatum: 2020-01-02.

Moderaterna 3 (inget datum). *Klimatpolitik för hoppfulla*. https://moderaterna.se/sites/default/files/page_attachments/2018-05/Klimatpolitik%20180501_0.pdf. Hämtdatum: 2020-01-02.

Socialdemokraterna 1 (2019). *Miljö*. <https://www.socialdemokraterna.se/var-politik/a-till-o/miljo>. Hämtdatum: 2020-01-02.

Socialdemokraterna 2 (2019). *Klimat*. <https://www.socialdemokraterna.se/var-politik/a-till-o/klimat>. Hämtdatum: 2020-01-02.

Socialdemokraterna 3 (2017). *Trygghet i en ny tid*. <https://www.socialdemokraterna.se/download/18.12ce554f16be946d04640bac/1568881590534/trygghet-i-en-ny-tid---politiska-riktlinjer.pdf>. Hämtdatum: 2020-01-02.

Sverigedemokraterna 1 (inget datum). *En hållbar miljöpolitik*. <https://sd.se/vad-vi-vill/miljopolitik/>. Hämtdatum: 2020-01-02.

Sverigedemokraterna 2 (inget datum). *Miljö och klimat*. <https://eu.sd.se/miljo-och-klimat/>. Hämtdatum: 2020-01-02.

Vänsterpartiet 1 (2018). *Klimat*. <https://www.vansterpartiet.se/politik/klimat/>. Hämtdatum: 2020-01-02.

Vänsterpartiet 2 (2016). *Ekonomiskt-Ekologiskt punktprogram*. <https://www.vansterpartiet.se/assets/Ekoeko-punktprogram-161013.pdf>. Hämtdatum: 2020-01-02.

Sekundärmaterial

Anshelm, J & Hultman, M (2015). *Discourses of global climate change: apocalyptic framing and political antagonisms*. Abingdon, Oxon: Routledge.

Bergström, G & Boréus, K (2012). *Textens mening och makt : metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Bluehdorn, I. (inget datum). "The Politics of Unsustainability: COP15, Post-Ecologism, and the Ecological Paradox". *Organization & environment*, 24(1), pp. 34–53.

Bolander, Eva & Fejes, Andreas (2019). *Diskursanalys. Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.

Börjesson, M & Palmblad, E (2007). *Diskursanalys i praktiken*. Malmö: Liber.

Clapp, J & Dauvergne, P (2005). *Paths to a green world: The political economy of the global environment*. Cambridge: MIT Press.

Devetak, R (2013). "Post-structuralism" i Burchill, S. *Theories of international relations*, 5e uppl. Palgrave Macmillan: Basingstoke.

Edkins, J (1999). *Poststructuralism & international relations*. London: Lynne Rienner Publishers.

- Europeiska kommissionen (2003). "Kyotoprotokollet". MEMO/03/154. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/MEMO_03_154. Hämtdatum: 2020-01-02.
- Goeminne, G. (2010) "Climate Policy is Dead, Long Live Climate Politics!". *Ethics, Place & Environment*, 13(2), p. 207.
- Herz, M & Johansson, T (2013). *Poststrukturalism: metodologi, teori, kritik*. 1. uppl. Stockholm: Liber.
- Jamison, A (2003). *Miljö som politik*. Lund: Studentlitteratur.
- Keller, E. F. (2017). "Climate Science, Truth, and Democracy". *Studies in History and Philosophy of Biological and Biomedical Sciences*, 64, pp. 106–122.
- Kihlberg, J (2019). "Länder måste femfaldiga sina klimatplaner om målen ska nås". *Dagens Nyheter*. <https://www.dn.se/nyheter/vetenskap/lander-maste-femfaldiga-sina-klimatplaner-om-malen-ska-nas/>. Hämtdatum: 2020-01-02.
- Lenton, T. M. et al. (2019) "Climate tipping points - too risky to bet against". *Nature*, 575(7784), pp. 592–595.
- Martínez-Alier, J, Pascual, U, Vivien, F-D & Zaccai, E (2010). "Sustainable de-growth: Mapping the context, criticisms and future prospects of an emergent paradigm". *Ecological Economics*, vol. 69, no. 9, pp. 1741–1747.
- Naturvårdsverket (2019). "Sveriges klimatmål och klimatpolitiska ramverk". <http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Klimat/Sveriges-klimatlag-och-klimatpolitiska-ramverk/>. Hämtdatum: 2020-01-02.
- Nilsson, L (2019). "Medier väljer klimatkras framför klimatförändringar". *Dagens Nyheter*. <https://www.svt.se/kultur/mediers-nya-klimatsprak>. Hämtdatum: 2020-01-02.
- Regeringen (2017). "En klimatstrategi för Sverige". Skr. 2017/18:238. <https://www.regeringen.se/4971fa/contentassets/efa01b82b6304de8b469376fb057dda7/en-klimatstrategi-for-sverige-skr.-201718238>. Hämtdatum: 2020-01-02.
- Ritzén, J (2019). "C40-städerna utlyser globalt klimatnödläge". *Dagens Nyheter*. <https://www.dn.se/sthlm/c40-staderna-utlyser-globalt-klimatnodlage/>. Hämtdatum: 2020-01-02.
- Rockström, J (2009). "A safe operating space for humanity". *Nature*, 461(7263), pp. 472–475.
- Swyngedouw, E. (2010) 'Apocalypse Forever?', *Theory, Culture & Society*, 27(2–3), pp. 213–232.
- Thomsen, D (2019). "Klart: EU-parlamentet utlyser klimatnödläge". *Dagens Nyheter*. <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/nu-beslutar-eu-om-det-ar-klimatnodlage-eller-inte>. Hämtdatum: 2020-01-02.

Whitmarsh, L. (2011) “Scepticism and uncertainty about climate change: Dimensions, determinants and change over time”. *Global Environmental Change*, 21(2), pp. 690–700.